

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ
ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ

- Управа за ветерину -
Број: 323-02-00295/2023-05/9
Датум: 16.10.2023. године
Београд

Плана спровођења надзора на авијарну инфлуенцу у популацији живине и дивљих птица на територији Републике Србије

Овим Планом ближе се дефинише спровођење надзора код домаће живине и дивљих птица (нарочито птица водених станишта) на територији Републике Србије на присуство авијарне инфлуенце у складу са Правилником о утврђивању Програма мера здравствене заштите животиња за 2023. годину („Сл.гласник РС“ бр. 23/2023 и 27/2023) као и начин узорковања материјала за испитивање, рокови за извршење плана надзора, субјекти-учесници, начин финансирања и износ накнада за узорковања и лабораторијска испитивања.

Увод

Авијарна инфлуенца је веома контагиозна заразна болест, која угрожава пре свега здравље живине и других врста птица, односно дивљих птица. Посебна пажња се мора обратити на евентуално присуство високо патогених сојева вируса авијарне инфлуенце (HPAI - highly pathogenic avian influenza), који могу настати и од ниско патогених сојева авијарне инфлуенце (LPAI- low pathogenic avian influenza), и то пре свега од подтипова H5 и H7. Високо патогени сојеви вируса могу нанети огромне економске штете фармама живине, с обзиром да морталитет може бити и близу 100%. Код појединих подтипов високо патогених вируса авијарне инфлуенце је забележено и повремено преношење на друге врсте сисара, као и самог човека (на пример подтип H5N1 и др.).

Доказани резервоар и вектор вируса авијарне инфлуенце представљају одређене врсте дивљих птица (посебно миграторних), чије је станиште везано углавном за водена станишта (гуске, патке, лабудови), те као такве могу представљати непосредни извор заразе за околну дворишну живину, односно и друге домаће животиње и наравно човека. Поменуте врсте дивљих птица (али и неке друге врсте дивљих птица везане за водена станишта, а повремено и врсте птица које нису стриктно везане за водена станишта), могу својим уобичајеним миграцијама пренети вирус авијарне инфлуенце на огромна растојања (па и интерконтинентална), а да при томе често немају клиничких знакова болести.

Епизоотиолошка ситуација авијарне инфлуенце

Тренутна епизоотиолошка ситуација у свету је неповољна, јер је учсталост појављивања авијарне инфлуенце велика, односно број регистрованих и пријављених случајева ове болести се сваких неколико година повећава и за неколико десетина и стотина пута, али нема година у којима се не бележи његово присуство у великом броју земаља.

Највише појединачних случајева авијарне инфлуенце код домаће живине, током 2014, 2015, 2016, као и током 2017. године, забележено је у практично свим земљама Европе и САД, и ако је у неким од тих земаљама, примена биотехнолошких, здравствених и имунопрофилактичких мера на веома високом нивоу.

У земљама у окружењу и Европе 2018 и 2019 године појава болести је била забележена у свега неколико десетина случајева, док је од 2020 забележен драстичан скок позитивних случајева како код дивљих птица тако и код домаће живине. У 2021 години преко Европског

система за пријаву болести (ADIS) број пријављених жаришта се бележи до 2437 код дивљих птица и 1756 жаришта код домаће живине док је у 2022 години укупан број пријављених жаришта био 3245 код дивљих птица, 314 код дивљих птица у заточеништу и 2322 код домаће живине. У 2023. години до почетка септембра укупан број пријављених жаришта био 3272 код дивљих птица, 89 код дивљих птица у заточеништу и 385 код домаће живине.

За живинарство Републике Србије, као једну од њених најдинамичнијих грана сточарства, посебно је била забрињавајућа учестала појава случајева авијарне инфлуенце подтипа H5N8 код дивљих птица, али и живине у Европи у периоду од краја 2014. до 2017. године, и то у земљама које су светски лидери у интезивном живинарству (Холандији, Немачкој, Француској, Италији, Мађарској и Великој Британији), а из којих Република Србија увози високовредне матичне запате, односно репродуктивна јата живине.

Поред тога, у наведеном периоду, се бележи присуство вируса авијарне инфлуенце и у многим другим европским земљама, па и онима у непосредном окружењу наше земље (Аустрија, Белгија, Чешка, Данска, Грчка, Луксембург, Пољска, Словачка, Шпанија, Шведска, Словенија, Финска, Ирска, Литванија, Кипар, Бугарска, Хрватска, Румунија, Мађарска).

У том периоду се бележи и присуство вируса авијарне инфлуенце подтипа H5N6, који срећом није био генетски сличан подтипу који се у то време ширио Азијским далеким истоком. У том истом периоду се и у Републици Србији бележи и присуство високо патогеног вируса авијарне инфлуенце подтипа H5N8 и код дивљих водених птица (лабудова), и домаће живине која се налазила у контактним двориштима, са воденим стаништем где су обитавале оболеле водене дивље птице (лабудови). У једном случају код угинулог лабуда је дијагностиковано и присуство високо патогеног вируса авијарне инфлуенце подтипа H5N5 (исти подтип је детектован и у Хрватској).

У 2018. години се бележи присуство високо патогеног вируса авијарне инфлуенце подтипа H5N8 код живине, и то у Италији, Немачкој и Холандији, као и у суседној Бугарској. Код дивљих птица је дијагностикован HPAI подтипа H5N8 у Шведској, али и подтипа H5N6 у Данској, Финској, Холаднији, Немачкој, Великој Британији, Ирској и Словачкој.

И у току 2019. се наставља детекција HPAI подтипа H5N6 у земљама Европе, а исте године се детектује HPAI и код домаће живине у суседној Бугарској.

У току прошле године (2020), детектује се присуство HPAI подтипа H5N8 код живине у Пољској, Словачкој, Чешкој, Украјини, Немачкој, Холаднији, Великој Британији, Шведској, Француској, Белгији, Данској, али и суседним државама Републике Србије, као што су Румунија, Мађарска, Бугарска и Хрватска. Исти подтип вируса је детектован и код дивљих птица у многим поменутим земљама Европе.

Почетком 2021. године у Републици Србији потврђен је случај АИ (H5N8) код дивљих птица на територији Западнобачког управног округа а крајем године потврђен је случај АИ (H5N1) такође код дивљих птица у зоо врту у Рашком управном округу.

Појава случајева АИ (H5N1) се наставила и током 2022 године када је пријављено 10 жаришта како код дивљих тако и код домаће живине на индивидуалним газдинствима као и у 2023. години где је пријављено 6 жаришта код дивљих птица.

Епизоотиолошким истраживањима, уз примену савремених биомолекуларних техника за карактеризацију вируса авијарне инфлуенце, доказано је да су главни резервоари и вектори, самим тим и извори најновијег "таласа" појављивања авијарне инфлуенце у Европи, управо миграторне дивље водене птице, посебно оне врсте чије је природно станиште везано за водене површине (мочваре, језера, баре, реке), којима обилује и Република Србија.

Циљ надзора

Циљ надзора је рано откривање, праћење и сузбијање авијарне инфлуенце, као и правовремено реаговање и откривање присуства овог вируса у природним резервоарима (дивљим птицама) и обезбеђивање правовремене процене ризика о могућем преношењу и

ширењу вируса на пријемчиве врсте животиња, пре свега дворишну домаћу живину, али и свиње, као и хуману популацију.

Справођење надзора

У оквиру овог надзора спроводи се активни и пасивни надзор и то како код популације дивљих птица, тако и код одређених врста и производних категорија популације домаће живине, у екстензивном и интензивном живинарству.

У интензивном живинарству с обзиром, на висок ниво биосигурносних мера, спроводи се само пасиван надзор, а сходно чињеници, да се од 2004. године и појаве ширења HPAI подтипа H5N1, у Србији никада ниједан случај појаве ове болести на фармама где се одвија интезивна живинарска производња.

Активни надзор на присуство вируса авијарне инфлуенце односи се на екстензивано живинарство односно на индивидуална газдинства на којима се држи живина, најчешће у дворишним условима, где се врши надзор над присуством високопатогених и нископатогених сојева вируса авијарне инфлуенце.

Индивидуална газдинства на којима се спроводи активни надзор су газдинства која се налазе у ризичним подручјима, односно у подручјима где због близине значајних водених станишта одређених врста дивљих птица постоји повећан ризик од потенцијалног преношења вируса на домаћу живину и гајене птице (циљани надзор).

У надзор су укључене следеће врсте домаће живине: патке, гуске, кокошке (све старосне и производне категорије), препелице (јапанске), сва остала украсна живина и гајене птице (хоби птице и живина).

Надзор се спроводи и на местима где се врши промет домаће живине, украсне живине и гајених птица (пијаца, сајам, изложба).

Овим планом надзора су обухваћене и врсте дивљих птица које представљају значајне природне резервоаре вируса авијарне инфлуенце (птице водених станишта, са посебним акцентом на птице из фамилије *Anatidae*: гуске, патке, лабудови и итд.), а које имају привремена (одморишта, зимовалишта) или стална (гнезде се) станишта на територији Републике Србије.

Приоритетне врсте дивљих птица, које су обухваћене овим планом надзора, су наведене у Прилогу 1., али и све врсте дивљих птица, код којих буде постојала сумња о присуству вируса авијарне инфлуенце, на основу клиничких знакова болести, повећаног морталитета, или њиховог масовног присуства у близини живинарских објеката, како код оних где се одвија екстензивна (дворишна), тако и интезивна живинарска производња.

У случају позитивног вирусолошког налаза (RT-PCR), узорци брисева се - достављају у референтну лабораторију, ради покушаја изолације вируса авијарне инфлуенце и његове даље карактеризације (секвенцирање).

На свим газдинствима на којима се држи живина и местима где се врши промет живине, украсне живине и гајених птица (пијаца, вашар, сајам, изложба) где се установи присуство вируса авијарне инфлуенце, предузимају се мере сузбијања и искорењивања авијарне инфлуенце у складу са Законом о ветеринарству и Правилником о утврђивању мера за рано откривање, дијагностику, спречавање ширења, сузбијање и искорењивање заразне болести авијарне инфлуенце, као и начину њиховог спровођења („Службени гласник РС“ број: 7/10).

A. Активни надзор

У оквиру активног надзора спроводе се следећа испитивања:

1. Испитивање присуства вируса авијарне инфлуенце у узорцима клоакалних брисева прикупљених на индивидуалним газдинствима од домаће живине (патака, гусака, кокошака, ћурака итд.).

2. Испитивање присуства вируса авијарне инфлуенце у узорцима клоакалних брисева домаће живине, украсне живине и гајених птица, узоркованих на местима где се врши промет и јавно приказивање (пијаца, вашар, сајам, изложба).

3. Испитивање присуства вируса авијарне инфлуенце у узорцима клоакалних брисева или фецеса у популацији дивљих птица водених станишта (посебно врста птица из фамилије *Anatiade* као што су све врсте патака, гусака, лабудова, као најчешћих резервоара и вектора овог вируса, али и осталих врста птица водених станишта, као што су роде, чапље, и слично).

4. Испитивање присуства вируса авијарне инфлуенце у узорцима клоакалних брисева прикупљених са живинарских фарми са интензивном производњом од домаће живине (патака, гусака, кокошака, ћурака итд.)

Б. Пасивни надзор

Пасивни надзор, обухвата обавезно испитивање живине током целе године, без обзира на врсту живинарске производње (екstenзивне/интензивне), која испољава клиничке знакове болести који могу да указују на авијарну инфлуенцу, као и испитивање присуства вируса авијарне инфлуенце у узорцима свих угинулих и болесних дивљих водених птица, како на подручјима повећаног ризика од појаве ове болести, тако и на целом подручју земље.

Узорци узети у оквиру пасивног надзора се испитују у циљу диференцијалне дијагностике и на Њукастл болест.

С обзиром на све учествалије појаве и пријаве инфекције слободно-живећих дивљих месоједа или и оних држаних за производњу крзна (као што су визони у неким земљама ЕУ) високо-патогеним сојевима вируса авијарне инфлуенце (HPAI), као и ширења вируса са ових животиња на друге сисаре и дивље птице, у оквиру пасивног надзора ће се, осим дивљих птица, на присуство високо патогених сојева вируса АИ (HPAI – пре свега Н5 подтипови) испитивати и дивљи месоједи (као што су куне, ласице, лисице, дивље мачке, вукови и друге врсте), у складу са међународним стручним препорукама.

Дивљи месоједи (слободни у природи, као и држани у заточеништву) ће се испитивати на присуство високо-патогених сојева вируса АИ на подручјима високог ризика наведених у овом Програму и то: испитивањем узорака органа/ткива нађених угинулих дивљих месоједа у сарадњи са ловачким удружењима, односно код одстрељених дивљих месоједа који показују клиничке знаке респираторних и нервних симптома испитивањем ждрелних и ректалних брисева (узимају се оба - ждрелни и ректални брис и испитују као један узорак), што важи и за живе заточене дивље месоједе (зоо вртови).

В. Одабир места узорковања

Дистрибуцију и одабир места узорковања обавља епизотиолошка служба надлежног научног или специјалистичког ветеринарског института, узимајући у обзир наведена подручја од значаја за дивље птице Републике Србије (Табела 1.), која се налазе на њиховом епизотиолошком подручју, а на основу процене ризика од изложености вирусу авијарне инфлуенце, при чему је потребно водити рачуна о:

1) постојању подручја (мочваре, баре, језера, рукавци, површине река, акумулације, итд.), погодних за стајалиште, одмор, зимовање или гнежђење оних врста птица које припадају такозваним птицама водених станишта (птице, патке, гуске, лабудови, итд.);

2) постојање газдинстава лоцираних у близини већ претходно идентификованих подручја значајних и погодних за дивље водене птице, са присутним популацијама разних врста домаће живине, (гуске, патке, кокошке), а за које постоји могућност близког контакта са дивљим воденим птицама;

3) постојање у близини живинарских фарми на којима се обавља интензивна живинарска производња;

4) постојање у близини места где се врши промет и јавно приказивање домаће живине, украсне живине и гајених птица (пијаца, вашар, сајам, изложба).

Одабир газдинства односно живинарских фарми са интензивном производњом врши се на начин да приоритет у одабиру имају газдинства која се налазе у подручјима значајним за дивље птице.

Приоритет имају газдинства односно фарме са интензивном производњом на којима се држе гуске и патке па тек онда кокошке и друге врсте живине. Пожељно је да се бирају различита газдинства за сваки месец испитивања.

Табела 1. Подручја значајна за дивље птице у Републици Србији

Назив округа	Значајна подручја за дивље птице у округу
Град Београд	Ушће Саве у Дунав
Западнобачки округ	Горње Подунавље Бечејски рибњак Јегричка
Јужнобанатски округ	Средње Потамишје (Баранда рибњак) Вршачке планине Делиблатска пешчара Лабудово окно
Јужнобачки округ	Бечејски рибњак Карађорђево Тителски брег Ковиљски рит Фрушка гора (од Н.Сада до Б.Паланке)
Севернобанатски округ	Пашњаци велике дропље
Севернобачки округ	Суботичка језера и пустаре
Средњебанатски округ	Слано Копово Окањ и Русанда Царска бара Горње Потамишје Средње Потамишје (Орловат)
Сремски округ	Дунавски лесни одсек (од Слакамена до Бановаца) Обедска бара Босутске шуме
Златиборски округ	Тара Увац и Милешевка Пештер
Колубарски округ	Ваљевске планине
Мачвански округ	Засавица Доње Подриње Цер
Моравички округ	Овчарско-Кабларска клисура
Поморавски округ	Горње Поморавље Ресавска клисура
Расински округ	Доње Поморавље, Ђелије
Рашки округ	Голија Копаоник
Шумадијски округ	Гружанско језеро
Борски округ	Ђердан Мала Врбица Злотска клисура
Браничевски округ	Ђердан
Зајечарски округ	Ртањ
Јабланички округ	
Нишавски округ	Сува планина Сићевачка клисура
Пиротски округ	Стара планина Јерма
Подунавски округ	Дунав, Делта Велике Мораве
Пчињски округ	Пчиња Власина
Топлички округ	

Г. План узорковања

На основу степена/нивоа ризика и опасности од појављивања болести авијарне инфлуенце извршена је подела подручја/округа и то: окрузи са занемарљивим нивоом ризика,

окрузи са ниским нивоом ризика, окрузи са средњим нивоом ризика и окрузи са високим нивоом ризика (Табела 2.). У складу са нивоом ризика утврђен је и план узорковања што је приказано у Табели 3. У Табели 4. приказан је план узорковања на местима где се врши промет и јавно приказивање домаће живине, украсних и гајених птица (пијаца, вашар, сајам, изложба).

Табела 2. Подела подручја/округа према нивоу ризика од појаве авијарне инфлуенце

Окрузи са занемарљивим нивоом ризика	Окрузи са ниским нивоом ризика	Окрузи са средњим нивоом ризика	Окрузи са високим нивоом ризика
Зајечарски	Златиборски	Шумадијски	Град Београд
Јабланички	Моравички	Поморавски	Западнобачки
Топлички	Рашки	Расински	Јужнобанатски
Пиротски	Нишавски	Севернобанатски	Јужнобачки
Пчињски			Севернобачки
Колубарски			Средњебанатски
			Сремски
			Мачвански
			Борски
			Браничевски
			Подунавски

Табела 3. План узорковања код дивљих птица и живине на индивидуалним газдинствима и живинарским фармама са интензивном производњом према нивоу ризика од појаве авијарне инфлуенце

Окрузи са занемарљивим нивоом ризика	Окрузи са ниским нивоом ризика	Окрузи са средњим нивоом ризика	Окрузи са високим нивоом ризика
Не спроводи се надзор на авијарну инфлуенцу над популацијом дивљих птица и популацијом живине на индивидуалним газдинствима.	Једном месечно - у периодима године у којима се врши надзор, узимају се 3 узорка бриса (или фецеса) дивљих птица и узорци брисева живине на газдинствима и то из 5 индивидуалних газдинстава и из 1 живинарске фарме са интензивном производњом која се налазе у близини станишта подручја значајног за дивље птице (3 бриса по газдинству који представљају један узорак - пул)	Једном месечно - у периодима године у којима се врши надзор, узима се 5 узорака брисева (или фецеса) дивљих птица и узорци брисева живине на газдинствима и то из 8 индивидуалних газдинстава и из 2 живинарске фарме са интензивном производњом газдинства која се налазе у близини станишта подручја значајног за дивље птице (3 бриса по дворишту газдинству који представљају један узорак - пул)	Једном месечно - у периодима године у којима се врши надзор, узима се 10 узорака брисева (или фецеса) дивљих птица и узорци брисева живине на газдинствима и то из 15 индивидуалних газдинстава и из 3 живинарске фарме са интензивном производњом газдинства која се налазе у близини станишта подручја значајног за дивље птице (3 бриса по газдинству који представљају један узорак - пул)

Табела 4. План узорковања на местима где се врши промет и јавно приказивање домаће живине, украсних и гајених птица (пијаца, вашар, сајам, изложба)

Редни број	Назив округа	Број узорака клоакалних брисева	Редни број	Назив округа	Број узорака клоакалних брисева
1.	Град Београд	10	14.	Расински	10
2.	Западнобачки	10	15.	Севернобанатски	10
3.	Јужнобанатски	10	16.	Златиборски	10
4.	Јужнобачки	10	17.	Моравички	10
5.	Севернобачки	10	18.	Рашки	10
6.	Средњебанатски	10	19.	Нишавски	10
7.	Сремски	10	20.	Зајечарски	10
8.	Мачвански	10	21.	Јабланички	10
9.	Борски	10	22.	Топлички	10
10.	Браничевски	10	23.	Пиротски	10
11.	Подунавски	10	24.	Пчињски	10
12.	Шумадијски	10	25.	Колубарски	10
13.	Поморавски	10			

Надзор према овом плану подразумева узорковање и испитивање клоакалних брисева (или фецеса) водених дивљих птица, ухваћених или одстрељених у близини подручја значајних за дивље птице, клоакалних брисева живине на индивидуалним газдинствима односно живинарским фармама са интензивном производњом која се налазе у непосредној близини подручја значајних за дивље птице, као и клоакалних брисева домаће живине, украсних и гајених птица узетих на местима где се врши промет и јавно приказивање (пијаца, вашар, сајам, изложба).

Научни и специјалистички ветеринарски институти достављају узроке са свог епизоотиолошког подручја на испитивање према следећој територијалној организацији у складу са Табелом 5 где ће се спроводити вирусолошка испитивања акредитованим молекуларним методама (real-time RT-PCR или RT-PCR).:

Табела 5. Територијална организација достављања узорака на испитивање

НИВ „Нови Сад“	ВСИ „Краљево“	НИВ „Србије“	ВСИ „Суботица“	ВСИ „Ниш“	ВСИ „Сомбор“	ВСИ „Пожаревац“
НИВ „Нови Сад“	ВСИ „Краљево“	НИВ „Србије“ - Београд	ВСИ „Суботица“	ВСИ „Ниш“	ВСИ „Сомбор“	ВСИ „Пожаревац“
ВСИ „Панчево“	ВСИ „Јагодина“					
ВСИ „Зрењанин“	ВСИ „Зајечар“					
ВСИ „Шабац“						

Сви узорци позитивни на присуство вируса авијарне инфлуенце, наведеним методама, достављају се референтној лабораторији за авијарну инфлуенцу, Ветеринарског специјалистичког института "Краљево" из Краљева, ради њихове даље карактеризације, односно одређивања степена патогености (ниска или висока), односно секвенцирања вируса.

Узорковање се спроводи на следећи начин:

1. Узорковање код "водених" дивљих птица

Узорковање клоакалних брисева врши се од дивљих птица водених станишта, одстрељених током сезоне лова или ухваћених посебним замкама и то нарочито оних које припадају миграторним врстама, а које су познатије као најчешћи резервоари вируса авијарне инфлуенце (из фамилије *Anatidae*, као што су патке, гуске, лабудови итд.).

Уколико постоји могућност да се у сарадњи са орнитолозима посматрају и лоцирају места где колоније птица проводе ноћ или се хране и одмарaju, врши се узорковање свежег фецеса.

Уколико се пронађу лешеви угинулих дивљих птица које припадају групи "пријемчивих врста", узоркују се и достављају на испитивање.

Узорци за вирусолошки преглед чувају се и транспортују уз обезбеђивање одржавања хладног ланца (на леду, или смрзнути брисеви) до надлежне лабораторије.

Прикупљање узорака, односно клоакалних брисева, се врши једном месечно, по подручјима и у назначеној количини која је описана у Табели 3.

2. Узорковање код живине на индивидуалним газдинствима

Узорковање клоакалних брисева од живине пореклом са индивидуалних газдинстава врши се на газдинствима која се налазе у непосредној близини претходно прецизно одређених подручја значајних за присуство водених дивљих птица. Брисеви се узоркују **искључиво** од живине која се налази слободна, у непосредној близини подручја у којима је утврђено присуство популација водених дивљих птица и за које постоји велика вероватноћа непосредног контакта. Уколико се у подручјима значајним за присуство водених дивљих птица не налази живина на индивидуалним газдинствима, одабир газдинства се врши у другим подручјима округа узимајући у обзир процену ризика од изложености вирусу авијарне инфлуенце. Пожељно је да се бирају различита газдинства за сваки месец испитивања.

Узорковање се врши једном месечно, по подручјима и у назначеној количини која је описана у Табели 3.

3. Узорковање код живине на местима где се врши промет и јавно приказивање домаће живине, украсних и гајених птица (пијаца, вашар, сајам, изложба)

На присуство вируса авијарне инфлуенце, испитују се клоакални брисеви домаће живине, украсних и гајених птица узети на регистрованим местима где се врши промет и јавно приказивање односно осталим местима (вашарима, сајмовима, изложбама и сл.) чије је одржавање претходно пријављено надлежној ветеринарској инпекцији.

Узорковање на местима где се врши промет и јавно приказивање (пијаца, вашар, сајам изложба), врши се у време њиховог одржавања и то тако што се узима потребан број брисева (наведен је у Табели 4.) од циљаних врста и категорија живине, уз обавезно евидентирања узорака по врсти живине и пореклу.

Наведени број клоакалних брисева се односи на појединачно узете брисеве, од сваке јединке. Узорковање се врши по правилу у наведеним периодима године (октобар, новембар и децембар 2023. године и март, април и мај 2024. године), али се може спровести и ван тог периода према актуелним догађајима који доносе ризик.

Избор места за узорковање у сваком округу, одредиће надлежна епизоотиолошка служба научног или специјалистичког ветеринарског института.

4. Узорковање код живине са фарми са интензивном производњом

Узорковање клоакалних брисева од живине пореклом са фарми са интензивном производњом врши се на газдинствима која се налазе у непосредној близини претходно прецизно одређених подручја значајним за присуство водених дивљих птица. Пожељно је да се у оквиру сваког месеца испитивања бирају друге фарме.

Уколико се у подручјима значајних за присуство водених дивљих птица не налазе живинарске фарме са интензивном производњом, одабир газдинства/фарме се врши у другим

подручјима округа узимајући у обзир процену ризика од изложености вирусу авијарне инфлуенце.

Узорковање се врши једном месечно, по подручјима и у назначеној количини која је описана у Табели 3.

Организација и начин узорковања и поступак и мере приликом детекције вируса авијарне инфлуенце

Узорке клоакалних брисева живине са индивидуалних газдинстава односно живинарских фарми са интензивном производњом, обавља епизотиолошка служба надлежног ветеринарског института, у складу са овим планом, уз узимање основних епизотиоолошких и анамнестичких података, уз сарадњу са надлежним ветеринарским станицама и ветеринарском инспекцијом.

Епизотиолошка служба надлежног института, врши узорковање код дивљих птица, на својим подручјима и доставља узорке у лабораторију у складу са територијалном расподелом.

Приликом достављања узорака у лабораторију исте мора да прати читко попуњен *Образац за слање материјала на лабораторијско испитивање (Прилог 2)* са свим потребним предвиђеним подацима уз обавезно уношење валидног ИД газдинства када се ради о узорковању код домаће живине на индивидуалним газдинствима односно живинарским фармама са интензивном производњом.

Институти који врше дијагностичка испитивања у складу са овим Планом, у обавези су да воде рачуна да приликом пријема узорака провере да ли су Обрасци за слање материјала на лабораторијско испитивање (Прилог 2) који прате узорке правилно попуњени јер у противном неће бити узети у обзир.

Уколико се током лабораторијског испитивања утврди позитиван налаз на присуство вируса авијарне инфлуенце, код дивљих птица или живине, о томе се одмах обавештава надлежни ветеринарски инспектор и Управа за ветерину. Узорци који су позитивни на присуство вируса авијарне инфлуенце, се без одлагања шаљу у националну референтну лабораторију за авијарну инфлуенцу у ВСИ "Краљево", ради спровођења потврдних испитивања. Уколико национална референтна лабораторија добије позитиван налаз, о томе одмах обавештава надлежног ветеринарског инспектора и Управу за ветерину.

Како би се обезбедила несметана, правовремена и квалитетна реализација овог плана надзора на авијарну инфлуенцу у Републици Србији, а посебно оног дела који захтева технички компликованије и сложеније радње (надзор над дивљим птицама, као резервоарима и векторима вируса авијарне инфлуенце), потребно је да сви учесници надзора на време испланирају и припреме све ресурсе (људе, опрему, реагенсе), и о својој спремности обавесте Управу за ветерину.

За надзор над дивљим птицама, потребно је обезбедити следеће:

1. Сагласност за хватање и узорковање птица (добија се од Завода за заштиту природе Србије);
2. Учешће квалификованих орнитолога, односно сертификованог прстеновача птица, за рад на терену и тачну идентификацију врста дивљих птица, од којих се узима узорак;
3. Пријављене наменске мреже и замке за хватање дивљих водених птица;
4. Суви лед или други расхладни материјал, за чување и транспорт узетих узорака до лабораторије.

У случају, да неки ветеринарски институт, не може да испуни неке од набројаних услова, односно не може да обезбеди потребне ресурсе за овај сегмент надзора, потребно је да одмах писаним путем обавести Управу за ветерину, која ће у том случају, координисати реализацију активности надзора на епизотиолошком подручју тог института.

Трајање надзора

Активни надзор на присуство болести авијарне инфлуенце, према овом плану, врши се у периоду:

- Октобар, новембар и децембар 2023. године
- Март, април, мај 2024. године.

Пасивни надзор спроводи се током целе године.

Извештаји и фактурисање

Средства за спровођење овог надзора обезбеђена су у буџету Републике Србије.

Научни и специјалистички ветеринарски институти, до 10. у месецу за претходни месец, достављају *Извештаје о обиму узорковања и резултатима испитивања* (Прилог 3, 4a и 4b, 5a и 5b) са свим појединачним извештајима о испитивању, обрасцима за слање материјала на лабораторијско испитивање као и фактуру о обављеним пословима, насловљеним на Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде - Управа за ветерину, ул. Омладинска број 1., 11070 Нови Београд. Контролу спровођења Плана надзора врши надлежна ветеринарска инспекција.

Прелиминарни извештај о свим спроведеним активностима из активног надзора и резултатима испитивања доставља се до краја децембра за период октобар- децембар 2023. године и до краја јуна за период март-мај 2024. године.

Извештаје који се односе на пасивни надзор доставити до краја јануара 2024.

Сви извештаји који се припремају за 2023/2024 годину достављају се референтној лабораторији ВСИ „Краљево“, надлежној ветеринарској инспекцији и Управи за ветерину.

Коначни извештај о надзору и обиму испитивања, у облику елабората, уз детаљну анализу података и резултата, припрема ВСИ "Краљево", уз сарадњу са НИВ "Нови Сад", и другим институтима и доставља Управи за ветерину до краја јула 2024. године.

Накнаде за извршене активности

Узорковање:

- циљне дивље птице (птице водених "станишта"), ухваћене живе и узет клоакални брис: 1.500,00 динара
- дивље птице, узорак целог леша (који припада категорији циљних врста): 1.000,00 динара
- фецес или клоакални брис одстрељених дивљих птица (такође из категорије циљаних "водених" врста): 1.000,00 динара
- узорковање клоакалног бриса живине (пул узорак (три бриса живине из једног газдинства) 1.000,00 динара
- појединачни узорак на местима где се врши промет и јавно приказивање (пијаца, вашар, сајам, изложба): 1.000,00 динара

Лабораторијско испитивање:

- real time RT-PCR или RT-PCR: 3.500,00 динара
- секвенцирање вируса: 9.000,00 динара
- изолација вируса: 3.300,00 динара

Напомена:

- Цене су изражене без ПДВ.

Прилог I. - Попис „циљаних врста“ дивљих птица које се приоритетно узоркују у оквиру програма мониторинга авијарне инфлуенце довљих птица у Републици Србији

Број	Латински назив	Име по српској номенклатури
1.	<i>Accipiter gentilis</i>	Јастреб
2.	<i>Alopochen aegyptiacus</i>	Египатска утва
3.	<i>Anas acuta</i>	Шиљкан
4.	<i>Anas crecca</i>	Крџа
5.	<i>Anas platyrhynchos</i>	Глувара
6.	<i>Anser albifrons</i>	Лисаста гуска
7.	<i>Anser anser</i>	Дивља гуска
8.	<i>Anser brachyrhynchus</i>	Кратко克љуна гуска
9.	<i>Anser erythropus</i>	Мала лисаста гуска
10.	<i>Anser fabalis</i>	Гуска глогоњача
11.	<i>Ardea cinerea</i>	Сива чапља
12.	<i>Aythya ferina</i>	Риђоглава патка
13.	<i>Aythya fuligula</i>	Ћубаста патка
14.	<i>Aythya marila</i>	Морска црнка
15.	<i>Botaurus stellaris</i>	Водени бик
16.	<i>Branta bernicla</i>	Гриваста гуска
17.	<i>Branta canadensis</i>	Канадска гуска
18.	<i>Bubo bubo</i>	Буљина
19.	<i>Bucephala clangula</i>	Патка дупљашица
20.	<i>Buteo buteo</i>	Мишар
21.	<i>Buteo lagopus</i>	Гаћести мишар
22.	<i>Larus ridibundus</i>	Обични галеб
23.	<i>Ciconia ciconia</i>	Бела рода
24.	<i>Cygnus cygnus</i>	Велики лабуд
25.	<i>Cygnus olor</i>	Лабуд грбац
26.	<i>Casmerodius albus</i>	Велика бела чапља
27.	<i>Egretta garzetta</i>	Мала бела чапља
28.	<i>Falco peregrinus</i>	Сиви соко
29.	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Белорепан
30.	<i>Larus argentatus</i>	Сребрнасти галеб
31.	<i>Larus canus</i>	Сиви галеб
32.	<i>Limosa limosa</i>	Мульча
33.	<i>Anas penelope</i>	Звиждара
34.	<i>Anas strepera</i>	Чегртуша
35.	<i>Mergelus albellus</i>	Мали ронац
36.	<i>Mergus merganser</i>	Велики ронац
37.	<i>Netta rufina</i>	Превез
38.	<i>Pelecanus crispus</i>	Кудрави несит
39.	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	Ружичасти несит
40.	<i>Phalacrocorax carbo</i>	Велики вранац
41.	<i>Pica pica</i>	Сврака
42.	<i>Podiceps cristatus</i>	Ћубасти гњурац
43.	<i>Podiceps nigricollis</i>	Црноврати гњурац
44.	<i>Porphyrio porphyrio</i>	Султанка
45.	<i>Somateria mollissima</i>	Гавка
46.	<i>Tadorna tadorna</i>	Шарена утва
47.	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Мали гњурац
48.	<i>Tringa ochropus</i>	Спрудник пијукавац
49.	<i>Turdus pilaris</i>	Дрозд боровњак

Образац за слanje материјала на лабораторијско испитивање

Узорковао (Вет.станица/ВСИ / НИВ))

Број:**Датум:** 2023/2024. године

(Назив лабораторије у коју се доставља узорак)

Предмет: Узорковање материјала за авијарну инфлуенцу

Ред.бр.	Врста дивље птице/ живине	Врста узорка	Количина	Ознака узорка
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				

*За дивље птице написати и латински назив

1) Датум узорковања: ГПС координате:

2) Насељено место: Општина:

ОКРУГ:

Ниво ризика (заокружити): занемарљив, низак, средњи, висок

3) Власник/држалац:

4) ИД газдинства / адреса:

5) Бројно стање живине од које се узимају узорци на фарми/ газдинству/ објекту:

.....

6) Порекло:

7) Друге врсте и категорије живине на истој фарми/газдинству/локацији са бројним стањем (уколико их има):.....

8) Напомена (подаци од важности у епизоотиологији АИ: потенцијални контакт дивље птице / домаћа живина:.....

Узорковао/ла

ВСИ /НИВ _____
Број: _____
Датум: _____

ИЗВЕШТАЈ *
ИНСТИТУТА О ОБИМУ УЗОРКОВАЊА

У ОКВИРУ НАДЗОРА НА АВИЈАРНУ ИНФЛУЕНЦУ
НА ТЕРИТОРИЈИ _____ ОКРУГА
ЗА МЕСЕЦ _____ 2023/2024. ГОДИНЕ

Ред. Број	ВРСТА УЗОРКА	Број узорака
1.	ДВОРИШНА ЖИВИНА - клоакални брис	
2.	ЖИВИНА СА ФАРМИ СА ИНТЕНЗИВНОМ ПРОИЗВОДЊОМ- клоакални брис	
3.	ДИВЉЕ ПТИЦЕ - леш	
4.	ДИВЉЕ ПТИЦЕ - фецес	
5.	ДИВЉЕ ПТИЦЕ - клоакални брис	
6.	ЖИВИНА/ГАЈЕНЕ ПТИЦЕ СА ПИЈАЦЕ/САЈМА - клоакални брис	

*/ Овај извештај је прилог фактури о узорковању

Одговорно лице института

Број: _____
Датум:

ИЗВЕШТАЈ О ОБИМУ И РЕЗУЛТАТИМА ИСПИТИВАЊА У ОКВИРУ АКТИВНОГ НАДЗОРА НА

АВИЈАРНУ ИНФЛУЕНЦУ

У ТОКУ МЕСЕЦА 2023/2024. године

НИВ Н.Сад	Јужно Бачки Сремски
ВСИ Панчево	Јужнобанатски
ВСИ Зрењанин	Средњи Банат Северни Банат
ВСИ Сомбор	Западно Бачки
ВСИ Суботица	Северно Банатски Северно Бачки
УКУПНО:	

Одговорно лице
института

Број:
Датум:

**ИЗВЕШТАЈ О ОБИМУ И РЕЗУЛТАТИМА ИСПИТИВАЊА У ОКВИРУ ПАСИВНОГ НАДЗОРА НА
АВИЈАРНУ ИНФЛУЕНЦУ**

У ТОКУ МЕСЕЦА _____ 2023/2024. године

авијарну инфлукенцу

Институт	Округ	Двор.живина- клоак. брис	Живина-Фарме са интензивном производњом - клоак. брис	Дивље птице - леш	Дивље птице - - фенес	Дивље птице - клоак. брис	Живина са ивице - клоак. брис
		преглано	позитивно	преглано	позитивно	преглано	позитивно
ВСИ Краљево	Расински Рашки Моравички Златиборски						
НИВС Београд	Град Београд Нишавски Пчињски						
ВСИ Ниш	Пиротски Јабланички Топлички						
ВСИ Зајечар	Борски Зајечарски						
ВСИ Пожаревац	Полунавски Браничевски						
ВСИ Јагодина	Шумадијски Поморавски						
ВСИ Шабац	Колубарски Мачвански						

НИВ Н.Сад	Јужно Бачки Сремски
ВСИ Панчево	Јужнобанатски
ВСИ Зрењанин	Средњи Банат Северни Банат
ВСИ Сомбор	Западно Бачки
ВСИ Суботица	Северно Банатски Северно Бачки
УКУЛНО:	

Одговорно лице
института

Број: _____
Датум: _____

АН_Прилог 5а

ИЗВЕШТАЈ РЕФЕРЕНТНЕ ЛАБОРАТОРИЈЕ О ОБИМУ И РЕЗУЛТАТИМА ПОТВРДНИХ ИСПИТИВАЊА У ОКВИРУ
АКТИВНОГ НАДЗОРА НА АВИЈАРНУ ИНФЛУЕНЦУ

У ТОКУ МЕСЕЦА _____ 2023/2024. године

Институт	Округ	Двор.живина- клоак. брис	Живина-фарме са интензивном производњом - клоак. брис	Дивље птице - леш	Дивље птице - фејес	Дивље птице - клоак. брис	Живина са пијаце - клоак. брис
		ИПЕРЛАГО	ИПЕРЛАГО	ИПЕРЛАГО	ИПЕРЛАГО	ИПЕРЛАГО	ИПЕРЛАГО
ВСИ Краљево	Расински Рашки Моравички Златиборски						
НИВС Београд	Град Београд Нишавски Пчињски Пиротски Јабланички Топлички						
ВСИ Ниш							
ВСИ Зајечар	Борски Зајечарски						
ВСИ Пожаревац	Подунавски Браничевски						
ВСИ Јагодина	Шумадијски Гоморавски						
ВСИ Шабац	Колубарски Мачвански						

НЈВ Н.Сад	Ужњо Бачки Сремски
ВСИ Панчево	Јужнобанатски
ВСИ Зрењанин	Средњи Банат Северни Банат
ВСИ Сомбор	Западно Бачки
ВСИ Суботица	Северно Банатски Северно Бачки
УКУПНО:	

Одговорно лице
института

ИЗВЕШТАЈ РЕФЕРЕНТНЕ ЛАБОРАТОРИЈЕ О ОБИМУ И РЕЗУЛТАТИМА ПОТВРДНИХ ИСПИТИВАЊА У ОКВИРУ ПАСИВНОГ НАДЗОРА НА АВИЈАРНУ ИНФЛЮЕНЦУ

У ТОКУ МЕСЕЦА 2023/2024. године

ВСИ Шабац	Мачвански
НИВ Н.Сад	Јужно Бачки Сремски
ВСИ Панчево	Јужнобанатски
ВСИ Зрењанин	Средњи Банат Северни Банат
ВСИ Сомбор	Западно Бачки
ВСИ Суботица	Северно Банатски Северно Бачки
УКУПНО:	

Одговорно лице
института
